

Az elmondottak egybecsengenek HAJDÚ MIHÁLY tanulmánya összegzésének azon megállapításával is, hogy a helynevek egy kisebb részében a *-d* képző diminutív funkciójú, s a jelölt hely kicsinységére utal.

DÉNES GYÖRGY

Autóbecenevek

A címben szereplő – tőlem alkotott és Hajdú tanár úr szíves figyelmébe ajánlott – új szó magyarázata az a közismert szokás, hogy a nagy spórolások árán vett személygépkocsik gyakran nevet kapnak, s ezáltal mintegy családtaggá válnak. A névadást sok körülmény motiválhatja.

Olaszországi vendégtanárságom idején mi például egy FIAT 850-est tudtunk vásárolni. Mi legyen a neve? Feltétlenül magyar nevet akartunk neki adni, de lehetőleg olyat, amely olasz barátaink és ismerőseink számára is mond valamit. Ezért esett a választás az *Attila* személynévre: a nagy hun király itáliai "lovass túráját" máig emlegetik az olasz történelemkönyvek is. Meg aztán célzás akart lenni részünkről a név arra is, hogy miként Attila az "isten ostora" volt a népek számára, úgy nekünk is sokba került az autó, nem is szólva fenntartásának költségeiről (vö. FÁBIÁN PÁL, *Attila és Vartygó: Köznevelés* 1986. nov. 14).

Személynevek (kis gyűjtésem ezt mutatja) könnyen lesznek autóbecenév. – Egy Ladát pl. *Szergej*-nek nevezték el, nyilvánvalóan célozva orosz eredetére. – Egy régi Tatra az *Antonin* nevet kapta, mert Antonin Novotny volt akkoriban Csehszlovákia elnöke. – Egy Trabant *Esztike* lett, mert szeszélyes, kiszámíthatatlan volt, mint a hölgyek. – Egy Ford azért kapta a *Hanzi* nevet, mert Frankfurtban vették át a külföldi kiküldetésből hazatérő boldog tulajdonosok. – Nászuram minden autójának, pontosabban minden Trabantjának a *Rози* nevet adta Don Quijote gebéjére, Rocinantéra emlékez(tet)ve. – A *Klementina* név azért ragadt rá egy Skodára, mert a család eltévedt egyszer vele, s a gyerekek, unalomúzsából rágyújtottak az "Ó, te drága Klementina" c. dalra. – Van egy család, amely az autónak mindig a *Gusztli* nevet adja: jelenleg a negyediket nyüvik. – Egy kis BMW neve *Picur* (az ismert rajzfilm szereplőjéről), egy másik BMW *Bébi*. – *Marci*-t Márton napján vették át a Merkur-telepen.

Fiamék Dacia márkájú autójának neve a kiejtésből kiinduló becézéssel *Dácsogó* lett, amit én (megvásárolva tőlük a kocsit) *Decebal*-ra szerettem volna változtatni, de ezt az unokák nem engedélyezték. – Az ő új Audijuk neve *Hercegnő*, mert *Audi*>*Di* = *Lady Di*, azaz *Diana hercegné*. Ez bizony már elég bonyolult névadási folyamat eredménye. – Nyilvánvaló viszont, hogy miért kapja egy 1500-as Lada az *Ezer Öcsi* becenevet.

Az autó színe is meglehetősen gyakori névadási indíték. – Egy piros Dacia *Piroska*, egy szintén piros Lada *Szamóca*, egy 126-os Polski Fiat (némi túlzással) *Tűzgolyó*. – Előkelően hangzik a *Kék Nyíl*, méltó egy kék színű és gyors Ford Fiestához. – A hasonló hangzás is alapja annak, hogy egy sárga kocsit *Sári*-nak, *Sáriká*-nak neveznek.

Eredhet a név az autó hangjából. – Egy régi Trabant a *Rotyogó* nevet érdemelte ki, egy Polski Fiat 126-os zajossága miatt lett *Kompresszor*, és a mi második kocsink, egy Wartburg szintén a hangja miatt kapta a *Vartyogó* nevet. (Gyermekeim szerint kiskorukban minden Wartburgot így hívtak, tehát egy "márkanévet" egyedítettünk.)

Sok név származik a rendszámokat kezdő betűkből: *UX*-ből *Uxi*, *GR*-ből *Grófnő*, *ZK*-ből *Zakó*, *PZ*-ből *Pazzo* (= 'őrült' olaszul), *COK*-ből *Coki*, *BJR*-ből *Bajor*, *UL*-ből *Ubul*, a *DR*-ből *Doktor úr* (az autó ráadásul fehér színű volt) stb. Bevallom, autóvezetés közben el-elkap engem is a találgatási kedv: megpróbálok az előttem guruló kocsi rendszámából értelmes szót faragni, úgyhogy nagyon megértem azt az autóst, akinek *KP* rendszámú kocsija a *Kópé* nevet viseli. (Lehetne éppen *Kézpénz* is, de biztosan nem egy összegben fizette ki.)

Van népetimológias név: *Zápor Jóska* egy Zaporozsecre; *Citrom* egy Citroënre. – Ilyesmi az is, amikor egy Nissan Sunny a *Sunyi* nevet kapja (meg azért is, mert kiszámíthatatlan, gyakran elromlik).

Bonyolult előzményű a *Súrolta* név. Az autó eredetileg *Sarolta* volt, de egy zökkenéskor a fékcső *súrolta* a talajt, és kifolyt a fékolaj.

Az autóbecenevek keletkezésének oka nyilvánvaló: az ember természetes ragaszkodása szó szerint vége is drága használati tárgyához. (Más tárgyakra is szoktunk nevet adni. Az autóneveket gyűjtögetve pl. több mosógépnév jött be "orvanyagként": *Szilveszter*, mert aznap mostak vele először; *Julcsa*, *Mari*, *Manci*, mert afféle "cselédmunkát" végez; stb.) Az a körülmény azonban, hogy a ma futkározó autók túlnyomó nagy részének nincsen neve, felveti azt a kérdést, hogy nem csak egy múltékony névtípusról van-e szó. A jelek erre mutatnak.

Adatszolgáltatóim (tanítványaim, fiam, vóm, unokáim, barátaim) mind megegyeztek abban, amikor erről véleményüket kérdeztem, hogy az autóbecenevek ideje lejárt, mert a személygépkocsi egyre inkább ugyanolyan közönséges használati tárgy lett, amilyen egy rádió vagy egy zsebkész. Így látja ezt PILHÁL GYÖRGY is, aki Oszkár című nosztalgikus jegyzetét ekképpen kezdi: "Kisablakos fehér bogárhátú volt szegénykém, *Oszkár*-nak hívtuk, mert abban az időben minden autónknak nevet adtunk: *Dörmögő*, *Pöttyös*, *Piroska*, *Búbos*, *Fifi*, *Pöfi* ... Kiszolgált matuzsálem volt valamennyi, többségük bogár, mert azokat lehet igazán szeretni, duruzsol a hangjuk, ciripel a motorjuk" (Új Magyarország 1993. márc. 30: 5). Oszkár, szegény, a roncstelepen végzi, a jegyzet írója ezen szomorodik el. Én meg az "abban az időben" kitétel miatt idéztem az írást: úgy látja más is, hogy vége egy régi névadási divatnak.

A leletmentésnek itt lenne az ideje.

FÁBIÁN PÁL